Від головного шахрая ФРН до священика: як спецслужби РФ сховали Марсалека, — The Insider

Читать на русском

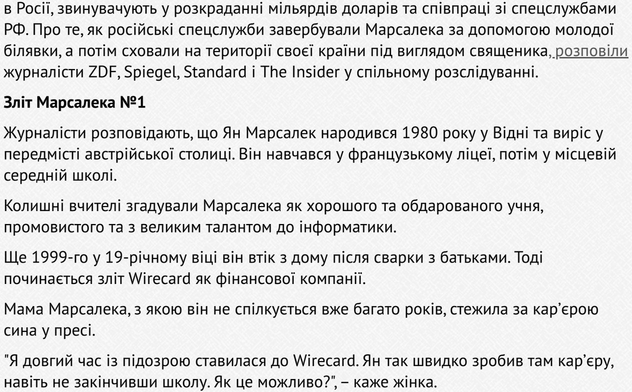

Від головного шахрая ФРН до священика: як спецслужби РФ сховали Марсалека, — The Insider

У Лівії у 2017 році Ян Марсалек придбав цементну компанію. Щоб очистити територію заводу від тисяч мін, що залишилися з часів війни, він купив одну з російських ПВК у цьому регіоні.

Колишнього гендиректора платіжної системи Wirecard 43-річного Яна Марсалека називають найрозшукуванішим шахраєм у Європі. Чоловіка, який з 2020-го ховається в Росії, звинувачують у розкраданні мільярдів доларів та співпраці зі спецслужбами РФ. Про те, як російські спецслужби завербували Марсалека за допомогою молодої білявки, а потім сховали на території своєї країни під виглядом священика, розповіли журналісти ZDF, Spiegel, Standard і The Insider у спільному розслідуванні.

Зліт Марсалека №1

Журналісти розповідають, що Ян Марсалек народився 1980 року у Відні та виріс у передмісті австрійської столиці. Він навчався у французькому ліцеї, потім у місцевій середній школі.

Колишні вчителі згадували Марсалека як хорошого та обдарованого учня, промовистого та з великим талантом до інформатики.

Ще 1999-го у 19-річному віці він втік з дому після сварки з батьками. Тоді починається зліт Wirecard як фінансової компанії.

Мама Марсалека, з якою він не спілкується вже багато років, стежила за кар'єрою сина у пресі.

"Я довгий час із підозрою ставилася до Wirecard. Ян так швидко зробив там кар'єру, навіть не закінчивши школу. Як це можливо?", – каже жінка.

Майже всі колишні співробітники Wirecard, вчителі, коханки та друзі Марсалека відзначають його харизму.

"У ньому відразу бачиш успішну людину, яка знає, про що говорить і що робить", – говорить Пав Гілл, колишній головний юрист Wirecard в Азії.

Wirecard займалася технічною обробкою платежів за кредитними картками від інтернет-магазинів. Спочатку це були переважно порносайти та сайти з азартними іграми. Проте за 10 років компанія розросла, а сам Марсалек 2010 року, коли йому було 30 років, став її головним операційним директором.

Перешкодою Марсалеку не стала й відсутність шкільного атестату, адже він умів програмувати і добре розумівся на сучасних інтернет-технологіях. Свого часу цього було достатньо, щоб справити враження на засновника Wirecard австрійця Маркуса Брауна.

За ці роки Браун та Марсалек скуповували чимало активів — від телекомунікаційних фірм до авіакомпаній. Як пізніше виявиться, різкий зліт компанії відбувався завдяки не тільки інноваціям, а й фінансовим махінаціям: компанія вигадувала прибуток, маніпулювала балансами та відмивала кримінальні гроші.

Однак протягом тривалого періоду компанію Wirecard ставили як приклад, гордість німецької економіки та зразок технологічної компанії нового покоління.

Як додають журнали, Марсалек швидко звик "жити на широку ногу". Наприклад, він відвідував вечірки в Сен-Тропі, вечеряв у готелі Mandarin Oriental за €15 тисяч, віддавав за шампанське та коньяк Rémy Martin Louis XIII по €2500 за пляшку. Крім того, Марсалек літав по всьому світі, відкриваючи все більше дочірніх компаній і купуючи субпідрядників.

Проте, як зазначили у розслідуванні, займатися "звичайним бізнесом" Марсалеку було нудно.

"Йому потрібен був адреналін і було тісно в білому комірці. І коли в його житті з'являються Злобіна і Петлінський, виявляється, що вони можуть запропонувати одне одному те, чого не вистачало обом сторонам", – йдеться у повідомленні.

Зустріч з роковою блондинкою та вербування Марсалека на яхті

На борту яхти Посейдон III Марсалек опинився у 2014-му, як гість та новий коханий російської моделі Наталії Злобіної, яка відзначала своє 30-річчя.

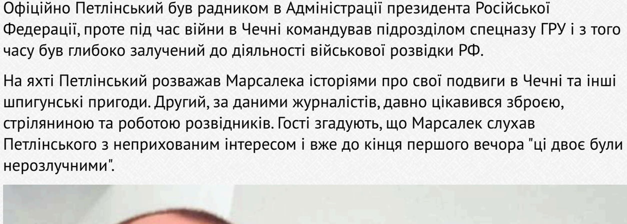

Наталія Злобіна. Фото The Insider
На борту Злобіна познайомила Марсалека зі своїм знайомим Станіславом Петлінським (він же Борис Грін – ред.), представивши його як "генерала ГРУ".

Офіційно Петлінський був радником в Адміністрації президента Російської Федерації, проте під час війни в Чечні командував підрозділом спецназу ГРУ і з того часу був глибоко залучений до діяльності військової розвідки РФ.

На яхті Петлінський розважав Марсалека історіями про свої подвиги в Чечні та інші шпигунські пригоди. Другий, за даними журналістів, давно цікавився зброєю, стріляниною та роботою розвідників. Гості згадують, що Марсалек слухав Петлінського з неприхованим інтересом і вже до кінця першого вечора "ці двоє були нерозлучними".

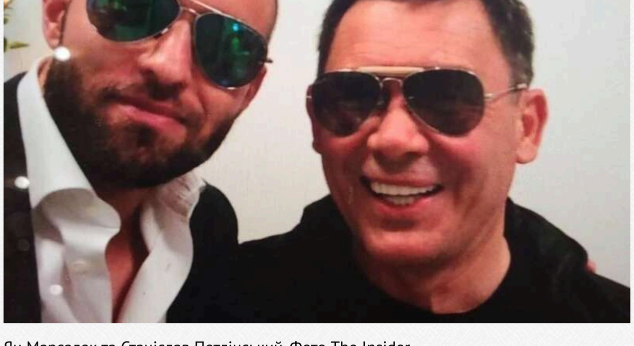

Ян Марсалек та Станіслав Петлінський. Фото The Insider
Протягом наступних років Петлінський брав дедалі активнішу участь у ділових і особистих починаннях Марсалека. За словами кількох його знайомих, життя головного героя розслідування розділилося на "до" та "після Стаса". Петлінський почав навідуватися до Мюнхена і навіть розповідав друзям, що відправив туди свою хвору матір на лікування, що стало чудовим приводом, щоб частіше бачитися з Марсалеком.

Розслідувачі пишуть, що Злобіна, яка відіграла ключову роль у вербуванні Марсалека, неодноразово допомагала Петлінському "встановлювати контакт" з особами, які становлять інтерес для російських спецслужб.

На момент знайомства з Марсалеком Злобіна працювала у рекламному агентстві, а до цього встигла попрацювати і еротичною моделлю, і актрисою у треш-фільмах. У наступні роки вона стала діловим партнером Марсалека, допомагаючи йому вести бізнес у Росії.

За інформацією журналістів, вони підтримували тісні не лише ділові, а й особисті стосунки. Пара подорожувала територією Росії та за кордоном за рахунок німецької компанії (в одному з листів особистий асистент Марсалека забронював для Наталії поїздку до Барселони у березні 2015 року, включно з готелем вартістю €695 за ніч).

Крім того, одного разу, а саме у вересні 2013 року, Ян та Наталя літали до Грозного, куди Марсалек вирушив, щоб офіційно познайомитися з членами родини Рамзана Кадирова. Кадирову з друзями треба було перемістити в Європу і "відмити" близько $400 млн з їхніх гонконгських рахунків, і Наталія представила Яна як людину, здатну таке провернути.

Злобіна організовувала для Яна й інші екстремальні пригоди, зокрема політ у стратосферу на винищувачі МіГ у травні 2016 року.

The Insider невідомо, у який саме момент Злобіна почала працювати на спецслужби РФ, проте вона точно скористалася деякими привілеями, характерними для співробітників розвідки. Так, її паспортні дані у базі підмінили на дані іншої жінки. Також усі відомості про поїздки Наталії видалили з комплексної російської бази даних Магістраль. Журналісти зауважили, що схожі прогалини у базі раніше зустрічалися у російських шпигунів та агентів під прикриттям.

З моменту, як у житті Марсалека з'явилися Злобіна та Петлінський, він із нудного фінансового менеджера перетворюється на людину, яка живе життям супершпигуна — його посвячують у державні таємниці, він бере участь у політичних аферах, з автоматом у руках з'являється у гарячих точках разом із бойовиками приватних компаній.

Спецслужбам Росії Марсалек потрібен був не так як людина з грошима, а як той, хто "вміє грошима керувати", а також має чудові зв'язки в політичних і кримінальних колах у різних частинах світу.

Марсалек допомагає ГРУ

Після знайомства з Петлінським Марсалеку відкриваються нові горизонти. Його познайомили з високопоставленими співробітниками спецслужб, олігархами та чиновниками "всіх мастей".

Петлінському навіть вдалося просунути Марсалека на посаду "радника" в Міністерстві закордонних справ, що було дуже доречним у вересні 2017 року, коли Ян перевищив термін перебування в країні за туристичною візою і йому терміново потрібні були виїзні документи.

Також, як розповідають у виданні, у травні 2017 року Петлінський разом з іншим своїм товаришем по службі з Чечні, який пізніше очолював розвідку у ПВК "Вагнера", влаштували Марсалеку поїздку до Сирії, де відвідали Пальміру. У Сирії Марсалеку видали повний комплект російської військової форми та снайперську гвинтівку. Після повернення він вихвалявся другові, що йому дозволили "постріляти бойовими в ісламських бойовиків".

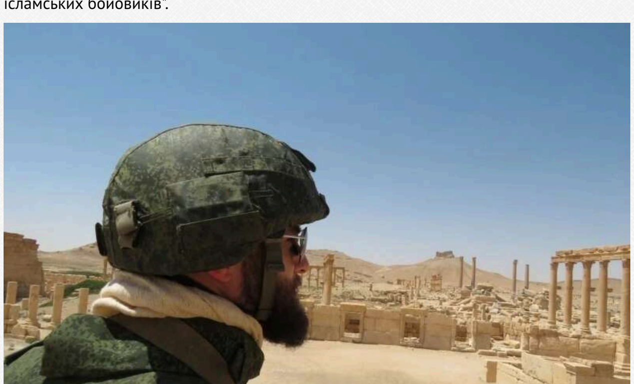

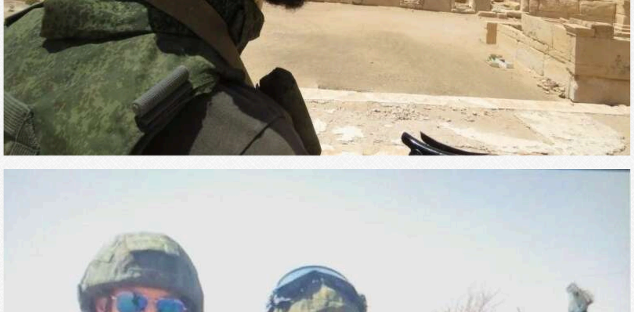

Багато хто з тих, хто зустрічався з Марсалеком у Мюнхені влітку 2017 року, невдовзі після його повернення з Сирії, описували його як "дуже схвильованого" і "втрату душевної рівноваги". Згодом Марсалеку стає важче маневрувати між двома життями. Його адреналінова залежність вимагала дедалі більше "гострих відчуттів".
Нові російські приятелі Марсалека відчиняли різні двері не тільки в Російській Федерації, а й скрізь, де вони ще могли похвалитися політичними зв'язками і вагою. Так, наприклад, у Лівії 2017-го року за порадою Петлинського Марсалек придбав цементну компанію, що простоювала, — після громадянської війни на країну чекав будівельний бум, і попит на цемент мав підскочити.

А для того, щоб очистити територію заводу від тисяч мін, що залишилися з часів війни, Марсалек навіть повністю купив одну з російських ПВК у цьому регіоні. Відповідну покупку, за словами розслідувачів, він оплатив готівкою, яку перевозив до Москви на своєму приватному літаку траншами в кілька сотень тисяч доларів.

"Марсалек мав справді наполеонівські плани на Лівію. Він бачив, що Росія виявляє великий інтерес до країни, багатої запасами нафти і газу, яка має вирішальне значення для контролю потоків біженців до Європи. Марсалек не лише купив у Лівії цементний завод та власну ПВК, але і збирався піти далі", – йдеться у матеріалі.

У 2017 році він звернувся до кризового експерта Кіліана Кляйншмідта, який тривалий час працював в ООН, з проханням підготувати дослідження за 200 тисяч євро про те, як можна відновити Лівію. І здавалося, що йдеться про те, щоб знову зробити Лівію найкращим місцем для життя людей.

Проте вже на другій зустрічі Марсалек назвав це "дитячою нісенітницею" та розкрив свою справжню ідею: військову "програму конверсії", в рамках якої буде підготовлено від 15 тисяч до 20 тисяч лівійських ополченців. Невелика армія мала контролювати південний кордон Лівії і, отже, міграційні потоки.

Також Марсалек пропонував за гроші транслювати відео з натільних камер найманців та їхні бої з ісламістами. Будь-яка людина, яка хоче на це подивитися, мала б зробити пожертву ПВК. Після такої розмови Кляйншмідт заявив, що більше не хоче мати нічого спільного з усім цим і пішов.

Офіс навпроти російського консульства

Тим часом бізнес Wirecard процвітає. У 2018 році компанію включили до Dax, фондового індексу 30 найцінніших і найважливіших компаній Німеччини. Має майже 300 тисяч клієнтів, транзакції на суму €125 млрд і прибуток у півмільярда — судячи з балансу, який незабаром буде визнано сфабрикованим.

Формально основною метою Марсалека було розширення бізнесу, але в його офісі в штаб-квартирі Wirecard в Ашгаймі його майже не було видно, і його колеги пізніше зізнавалися, що навіть не здогадувалися, чим саме він займався.

У 2016 році Марсалек облаштував особистий офіс у центрі Мюнхена у чотириповерховій віллі, побудованій у 1903 році для принца Альфонса Баварського. Однією з безперечних переваг розташування цього офісу є те, що він був буквально через дорогу від генерального консульства РФ.

Офіс Марсалека навпроти генконсульства Росії. Фото The Insider
Його офіс відвідували політики, банкіри та агенти розвідок різних країн. У тому числі колишній керівник лівійської розвідки. І, звісно, Станіслав Петлінський.

Крім того, Марсалек обладнав віллу шпиталем з ліками, лікарняними ліжками та протигазами. А в якийсь момент привіз фахівців із безпеки з Ізраїлю, щоб вони обшукали будинок на предмет жучків.

Шпигунство для Кремля

У 2018 році Марсалек взяв собі в "радники" Мартіна Вайса, який протягом кількох років очолював Другий департамент Федерального управління з питань захисту конституції та боротьби з тероризмом Австрії (головна австрійська секретна служба – ред.), який відповідає за збір інформації, розслідування та аналіз.

Завдяки доступу Вайса вся розвідувальна інформація, яку збирає BVT, потрапляла "на стіл" Марсалеку. Як і вся інформація, яку надсилають до Відня партнерські служби, такі як ЦРУ, німецьке управління із захисту конституції чи ізраїльський Моссад.

Ймовірно, Вайс не був потрібний Марсалеку для бізнесу Wirecard, але він виявився "дуже корисним" на новому фронті діяльності, який виник у Марсалека після знайомства з Петлінським.

Таким чином, Вайс "пробив" десятки людей через внутрішні бази даних, щоб дізнатися, що про них знає влада. До них входять самі Марсалек і Петлінський, а також журналісти, зокрема російські та казахстанські опозиціонери. Згідно з матеріалами австрійського слідства, особливо часто об'єктами такого "пробивання" ставали люди, "пов'язані з інтересами Російської Федерації".

Цікаво й те, що австрійські спецслужби довгий час нічого не помічали — на можливих російських кротів там натрапили вже після втечі Марсалека.

Зокрема, на Марсалека працював інший ветеран BVT — Егісто Отт. Ще коли він був чинним співробітником, у 2017 році іноземні спецслужби, ймовірно, ЦРУ та МІ-6 — забили на сполох: Отт неодноразово надсилав дані зі своєї офіційної адреси електронної пошти до BVT на свій особистий обліковий запис. Його підозрювали у шпигунстві на користь РФ. Його безпосереднім начальником у BVT на той час був саме Мартін Вайс.

Після того, як Отта усунули з посади, його агентурна мережа продовжувала працювати. Він використовував її, щоб збирати конфіденційну інформацію про цілі Вайса та Марсалека. Для таких "справ" він залучав інформаторів як усередині країни, так і за кордоном. За даними слідства, гроші він отримував від Мартіна Вайса.

І навіть незважаючи на тяжкість звинувачень, його звільнили вже за кілька тижнів утримання під вартою.

Також, у скріншотах чату, який Отт зберіг на своєму iPhone, у 2019 році на прохання Петлінського Марсалек через своїх помічників з'ясовував, чому коханка Аркадія Ротенберга та її сестри постійно мають проблеми при перетині кордонів у Європі. Однак не всі запити були такі "невинні", як щодо коханки Ротенберга.

У 2020 році, наступного дня після виходу розслідування The Insider та Bellingcat – Вайс і Отт пробивали інформацію про журналіста Bellingcat Христо Грозева і змогли встановити його місце проживання.

Таке фізичне стеження — це не єдине, чим Марсалек міг допомагати російським спецслужбам. Інформацію збирати йому вдавалося через компанію Wirecard, яка мала сотні тисяч клієнтів по всьому світу. Серед таких клієнтів, наприклад, було Федеральне управління кримінальної поліції, десятки міжнародних корпорацій.

Влітку 2019 року Марсалек доручив співробітникам Wirecard зібрати великий набір таких даних про клієнтів, за його словами, для німецької Федеральної розвідувальної служби. Однак згодом з'ясувалося, що БНД ніколи не запитувала цих даних, а вся конфіденційна інформація натомість могла опинитися в Москві.

ГРУ могли використовувати Wirecard для сірого фінансування будь-яких проєктів.

Перетворення на священика. Спецслужби РФ допомогли Марсалеку втекти

У червні 2020 року Wirecard AG оголосила про банкрутство, оскільки з рахунків компаній зникло майже 2 млрд євро. Журналісти зазначають, що, ймовірно, їх просто ніколи не існувало.

За кілька днів до цього Марсалек зникає. Один із ділових партнерів Петлінського організовує приватний літак, а колишній агент Вайс організовує двох пілотів, які "заслуговують на довіру". Щоб заплутати сліди, Марсалек підкуповує чиновників імміграційної служби Філіппін, щоб ті зробили запис про його прибуття до відповідної країни.

Насправді Марсалек приземлився в Білорусі в ніч на 20 червня, а потім машиною продовжив шлях у бік столиці Російської Федерації. Такий трансфер організував чиновник, який був гарним знайомим Петлінського.

Пізніше Марсалеку видали паспорт на ім'я Костянтина Баязова. Людина з таким ім'ям та датою народження, як у новому паспорті Марсалека, справді існує — це священик, який служить у невеликій церкві у Липецькій області. Фотографію Марсалека вклеюють у паспортний файл Баязова.

Сам Баязов у відповідь на запит про коментар відповів: "Ви ж розумієте, що я не можу про це говорити".

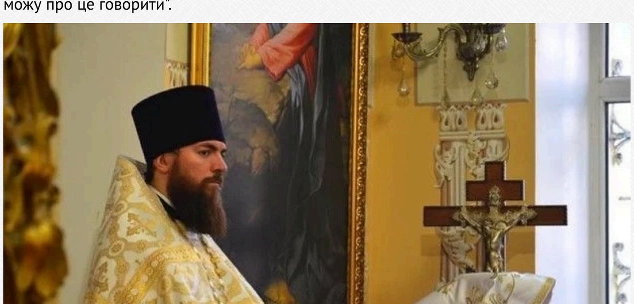

Костянтин Баязов. Фото The Insider
Згодом за допомогою Петлинського Марсалек опинився на території Криму, де використав свій новий паспорт на ім'я Баязова.

Розслідувачі додають, що тимчасово окупований півострів, схоже, досить популярне місце у ФСБ для того, щоб ховати своїх людей. Так, наприклад, за рік раніше співробітники ФСБ супроводжували туди дружину кілера Вадима Красікова, напередодні заарештованого в Німеччині за вбивство чеченського командира Зелімхана Хангошвілі.

Пізніше Марсалек засвітиться вже в Москві з двома іншими ідентичностями: одну (Олександр Шмідт) він уже використовував раніше, але інша (Віталій Малкін) раніше не використовувалася. Журналісти зазначають, що Віталій Малкін також священик, цього разу з Володимира. Він заявив, що гадки не мав, що хтось користувався його паспортними даними. 2020 року він втратив паспорт і зробив собі новий. Саме даними цього старого загубленого паспорта користувався Марсалек.

У британській прокуратурі стверджують, що освіши в РФ, Марсалек не припинив свою діяльність. Чоловіка звинувачують у керівництві протягом 2020-2023 років бандою з п'яти болгар, які шпигували в Європі за людьми, що не подобалися Кремлю, можливо з метою викрадення чи вбивства.

Докази у справі, що включають близько 80 тисяч повідомлень у чаті, свідчать, що точні інструкції для болгар прийшли від Марсалека у Telegram. Зважаючи на все, їм заплатили в криптовалюті та готівкою через посередника.

Суд над болгарським шпигунським угрупуванням має розпочатися наприкінці 2024-го року. Ян Марсалек, швидше за все, не опиниться на лаві підсудних. Він, як і раніше, ховається в Росії, хоча, за даними The Insider, іноді подорожує з фальшивими документами.

Ймовірно, значна частина вкрадених грошей, як і раніше, залишається в його розпорядженні. Наприклад, 2021 року через свій офшор Марсалек намагався купити аеропорт у Софії. Якби йому це вдалося, він отримав би унікальний доступ до баз бронювання авіаквитків, такий важливий для російських спецслужб.

Теги: Хангошвили Зелимхан, Зелімхан Хангошвілі, Малкин Виталий, Шмидт Александр, Красиков Вадим, ФСБ РФ, ФСБ Росії, Баязов Константин, Wirecard AG, Грозев Христо, BVT, Мартин Вайс, Сирія, Сирия, ГРУ, Злобина Наталья, Священик, Российские спецслужбы, Російські спецслужби, Вербовщики, Петлинский Станислав, Марсалек Ян, Німеччина, Германия, Росія, Россия, Шахраї, Мошенники

Максим Левченко
ВИПУСКОВИЙ РЕДАКТОР